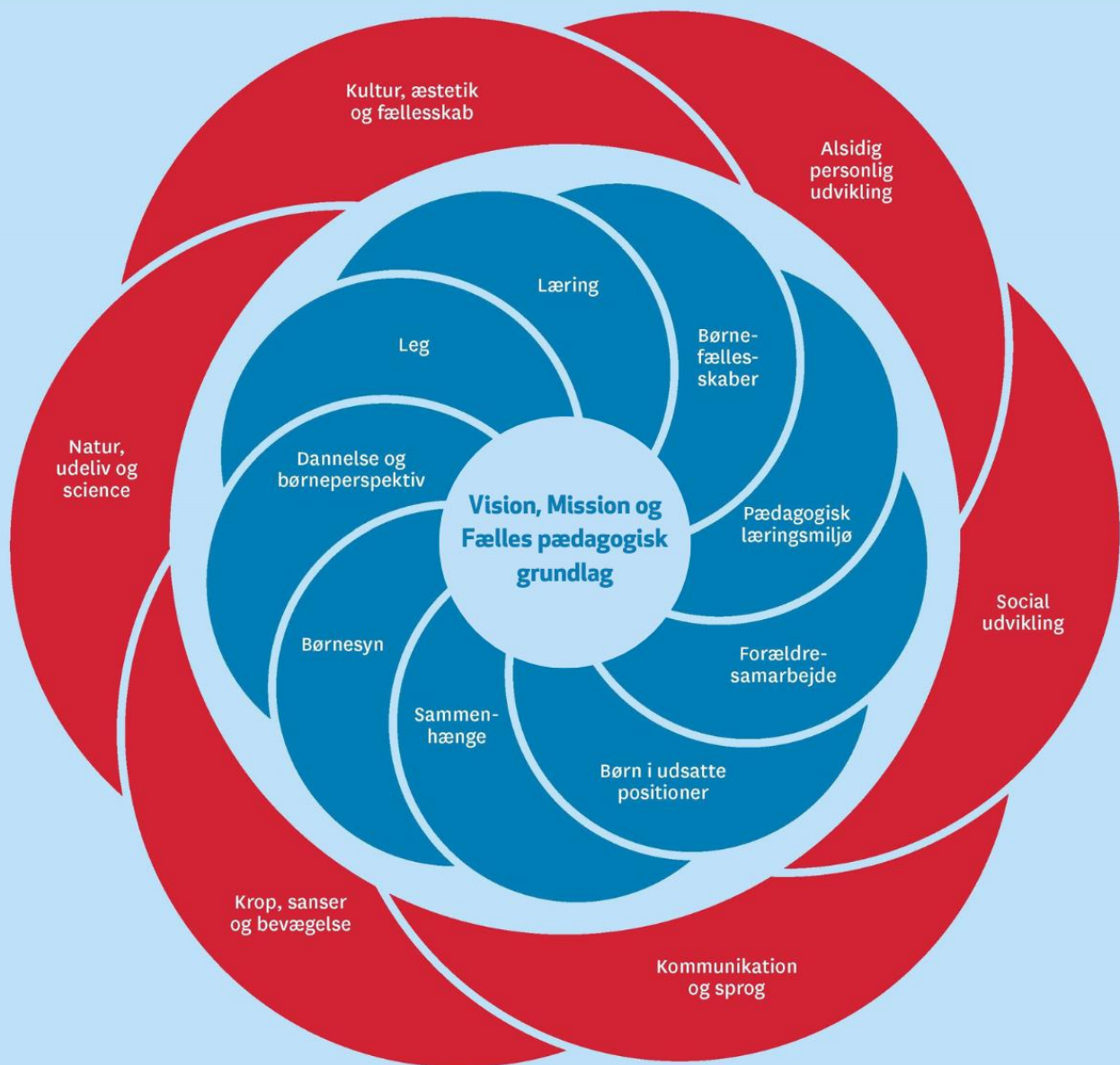


# Pædagogisk læreplan for Vesterlunden Wandallsgården



## Indhold

Den lovgivningsmæssige ramme .....	2
Svendborg Kommunes dagtilbud .....	2
Dagtilbuddet Vesterlunden .....	3
Børnehuset Wandallsgården .....	4
Børnesyn, Dannelse og Børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber .....	5
Pædagogisk læringsmiljø .....	6
Samarbejde med forældre om børns læring .....	9
Børn i udsatte positioner .....	11
Sammenhæng til børnehaveklassen .....	12
Øvrige krav til indholdet i den pædagogiske læreplan .....	14
Inddragelse af lokalsamfundet .....	14
Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø .....	15
De seks læreplanstemaer .....	17
Alsidig personlig udvikling .....	18
Kommunikation og sprog .....	21
Krop, sanser og bevægelse .....	22
Natur, udeliv og science .....	24
Kultur, æstetik og fællesskab .....	26
Evalueringskultur .....	28

# Den lovgivningsmæssige ramme

Den lovgivningsmæssige ramme for arbejdet med den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven og Børne- og socialministeriets publikation [Den styrkede pædagogiske læreplan. Rammer og indhold, 2018](#). Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i det pædagogiske grundlag fra ministeriets publikation.



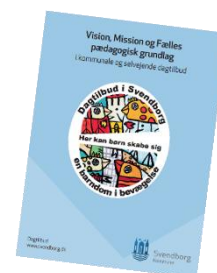
# Svendborg Kommunes dagtilbud

Børne-, Unge- og Uddannelsesudvalget og Kommunalbestyrelsen har i 2024 vedtaget en ny børne- og ungepolitik. Politikken indeholder et fælles børne- og ungesyn og et værdisæt, som er retningsgivende for de voksne omkring børn og unge: Anerkendelse, indflydelse, positive forventninger og nysgerrighed.

På dagtilbudsområdet er "Vision, Mission og Fælles Pædagogisk grundlag" med til at omsætte den nye børne- og ungepolitik, og indeholder den fælles klangbund:

"Her kan børn skabe sig" skaber stof til eftertanke og lægger op til dialog.

"En barndom i bevægelse" er et centralt begreb i visionen, og rummer flere betydninger. For det første at barndommen ses som en enestående tid i ethvert menneskes liv og at barndommen har en særlig værdi i sig selv. For det andet at bevægelse både forstås fysisk, følelsesmæssigt og sanseligt.



I 2024 er der på dagtilbudsområdet igangsat "Fælles faglig retning" for at styrke arbejdet med at skabe pædagogiske læringsmiljøer med deltagelsesmuligheder for alle børn.

# Dagtilbuddet Vesterlunden

Vesterlunden er et dagtilbud bestående af syv børnehuse: Nordenvinden, Nordlyset, Skovlinden, Ryttergården, Kildebækken, Kernehuset og Wandallsgården. Børnehuse er beliggende i Nordre og Vestre bydel i Svendborg Kommune.

Seks af børnehuse rummer både vuggestue- og børnehavegrupper, mens Wandallsgården er et rent vuggestuetilbud. Skovlinden og Kernehuset har desuden ressourcepladser til børn, der er visiteret til ekstra støtte i deres hverdag.

I Vesterlunden arbejder vi med et fokus på børnenes perspektiver, og vi ser legen som det bærende element i børns trivsel, læring, udvikling og dannelse. Gennem legen skaber børn mening, relationer og forståelse af verden, og det er vores opgave som professionelle at skabe rammer, der giver plads til både børneinitieret og voksenunderstøttet leg. Vi er optagede af at tage afsæt i børnenes oplevelser, interesser og deltagelsesmuligheder og lade dette være styrende for den pædagogiske praksis.

Vi arbejder ud fra en fælles faglig retning i Svendborg Kommunes dagtilbud, som Vesterlunden lærer sig op ad: NEST, Neuroaffektiv pædagogik, Tryghedscirklen, Sprogklar, Sansemotorik og "Musik til Svend". Denne fælles retning danner et professionelt fundament for vores arbejde og understøtter implementeringen af Den styrkede pædagogiske læreplan på tværs af børnehuse, samtidig med at der er plads til lokale særkender og pædagogiske greb i de enkelte huse.

Flere af Vesterlundens børnehuse er placeret tæt på skov, grønne områder, strand og vand, hvilket giver gode muligheder for at inddrage naturen som lærings- og legerum.

Vores børn fortsætter årligt videre til forskellige skoler, som vi samarbejder med. I forhold til Forårs-SFO er vores to distriktsskoler Vestre Skole og Rantzausminde Skole. Vi har fokus på trygge overgange og et godt samarbejde mellem dagtilbud, skole og forældre omkring børnene i denne vigtige fase.

Hvert børnehus har en pædagogisk teamleder, som varetager den daglige ledelse og indgår i et fælles lederteam sammen med dagtilbudslederen for Vesterlunden. Samarbejdet i lederteamet sikrer sammenhæng, fælles retning og faglig udvikling på tværs af Vesterlunden.

Forældrebestyrelsen i Vesterlunden består af en forældrerepræsentant fra hvert børnehus og samarbejder med fokus på at skabe de bedste rammer for børnene. Bestyrelsen har fokus på budget, principper for arbejdet i Vesterlunden samt dialog med politikerne i Børne-, Unge- og Uddannelsesudvalget. Forældrebestyrelsen spiller samtidig en aktiv rolle i arbejdet med Den styrkede pædagogiske læreplan.

På vegne af Vesterlundens lederteam

Mette Hejesen, dagtilbudsleder.

# Børnehuset Wandallsgården

Wandallsgården er en nyetableret vuggestue. Vi startede i november 2022 i lånte lokaler i Byparken, mens et helt nyt børnehus blev bygget til os. Det nye hus flyttede vi i august 2023.

Det, at Wandallsgården er ren vuggestue, gør, at vi kan have fuldt fokus på pædagogik for aldersgruppen 0-3 år. Vi er 24-28 børn fordelt på to stuer. På hver stue er pt 3 pædagoger og en pædagogmedhjælper.

Huset er indrettet både ude og inde til den målgruppe. Vi har fx god plads på stuerne til at børnene kan bruge deres kroppe og lære at kravle, gå, løbe, hoppe, danse. Begge stuer er indrettet med et stort motorikområde, hvor der er madrasser og skummoduler, som kan udfordre børnene i deres motoriske udvikling.

Vi har køkken i forbindelse med stuerne, hvilket gør at der nemt kan varmes en flaske eller laves grød, uden at de voksne skal gå fra børnene. Liggehallerne, hvor børnene sover deres lure, har god plads. Det betyder, at der er plads til at øve at barnet selv kravler via en stige op i sovekrybben eller at de ældste børn sover på gulvet i små krybber.

Vi vægter højt at Wandallsgården skal være et trygt sted at være barn og forældre. Her tager en opstart den tid, den tager. Vi ved, at barnet skal have tid til stille og roligt at vænne sig til en primærpædagog i vuggestuen, så pædagogen kan være den trygge base for barnet, når mor og far skal begynde at gå fra barnet. Med tiden bliver barnet tryk ved alle voksne på stuen og kan bruge flere til trøst og leg.

Wandallsvej, som vuggestuen ligger på, er opkaldt efter Wandalls Hotel, som i 115 år lå, hvor Kvickly City ligger i dag. I byens historiske skrifter kan man læse at et af hotellets mål var: "Wandalls Hotel er indbegrebet af, hvad man forstår ved det ideelle opholdssted for den, der må befinde sig uden for sit hjem".

Samme mål har vi for vuggestuen – vi vil være det optimale sted for det 0-3-årige barn være i de timer, hvor barnet skal være væk hjemmefra.

---

## Børnesyn, Dannelse og Børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber



De fem elementer fra det pædagogiske grundlag:

- Børnesyn
- Dannelse og børneperspektiv
- Leg
- Læring
- Børnefællesskaber

**Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 15**

---

**Hvordan kommer de fem centrale elementer fra det fælles pædagogiske grundlag til udtryk hos os og bliver omsat i vores hverdag sammen med børnene?**

Som barn i Vesterlunden og i Svendborg Kommune møder alle børn voksne der arbejder ud fra Kommunens Børn og unge politik samt Dagtilbuddets Mission vision og pædagogisk arbejdsgrundlag.

Se hele Svendborg Kommunes børne- og ungepolitik:

<https://www.svendborg.dk/sites/default/files/PDF/boerne- og ungepolitik - faelles afsaet - faelles fremtid endelig.pdf>

Se Vores Mission, Vision og pædagogiske arbejdsgrundlag i kommunale og selvejende dagtilbud.

Heri er der uddrag fra publikationen Den styrkede pædagogiske læreplan – rammer og indhold (Børne- og undervisningsministeriet 2018) om dannelse og børneperspektiv, leg, læring og børnefællesskaber:

[https://www.svendborg.dk/sites/default/files/PDF/vision\\_mission\\_og\\_faelles\\_paedagogisk\\_grundlag - okt 2020.pdf](https://www.svendborg.dk/sites/default/files/PDF/vision_mission_og_faelles_paedagogisk_grundlag - okt 2020.pdf)

Nedenstående uddrag er taget fra børne- og ungepolitikken og Mission, vision og pædagogisk arbejdsgrundlag og skrevet ind i dette afsnit.

**Dannelse og børneperspektiv:** *Børn skal høres og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse. Dannelse, ligestilling og demokrati skal medtænkes i det daglige pædagogiske arbejde, så børnene oplever at have indflydelse på udformning af dagligdagen og aktiviteterne uanset baggrund, køn, alder og kultur.*

Det viser vi ved at møde børn respektfuldt, lyttende og inddragende i hverdagen på en anerkendende og omsorgsfuld måde. Vi har en tro på at alle børn gør det, så godt de kan. Børnene møder voksne der er nysgerrige og tager sig tid til at lytte og hjælpe.

**Leg:** *Legen har en værdi i sig selv og skal være en gennemgående del af hverdagen i dagtilbud. Legen er også grundlæggende for børns sociale og personlige læring og udvikling, og legen fremmer blandt andet fantasi, sprog, sociale kompetencer og selvværd.*

Legen styrker vi ved at skabe gode læringsmiljøer og struktur for legen, hvor barnet har mulighed for fordybelse og kreativitet i legen. De gode legemiljøer i dagtilbuddet er tydelige og fleksible. Vi møder børnene i øjenhøjde og positionerer os ved at være foran, ved siden af, eller bagved i legen med særligt fokus på balancen mellem børne- og vokseninitieret leg. Vi er aktiv deltagende i at skabe alsidige legemuligheder for børnene, som er med til at fremme barnets fantasi, kreativitet, virkelyst og nysgerrighed.

**Læring:** *Læring skal forstås bredt, og læring sker fx gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter og udforskning af naturen og ved at bliver udfordret. Det pædagogiske læringsmiljø handler om at fremme børns kropslige, følelsesmæssige, sociale og kognitive udvikling og forståelse.*

Børnene møder voksne der skaber pædagogiske læringsmiljøer som er inspirerende og hvor der er deltagelsesmuligheder for alle børn uanset udviklingsniveau. Vi møder børnene i øjenhøjde, er foran, ved siden af og bagved. Vi har positive forventninger til børnene og understøtter deres tro på egne evner. Det gør vi ved at skabe den tryghed og give den tid barnet har behov for i de pædagogiske læringsmiljøer, så de har mod til at udfordre sig selv og turde træde ind i nye øvebaner.

**Børnefællesskaber:** *Det er de pædagogiske medarbejdere og ledelsens opgave at skabe en balance mellem individ og fællesskab i dagtilbuddet. Relationer og venskaber er afgørende, hvor alle børn skal opleve at være en del af fællesskabet og blive respekteret og lyttet til.*

Vi fremmer og skaber balance i børnefællesskabet ved at understøtte børnene i deres relationer til hinanden. Dette ved at støtte børnene i troen, evnen og oplevelsen af at være en del af et mindre og større fællesskab. Ved at sætte ord på følelser, hensigter og oplevelser i relationer børnene i mellem. Vi skaber og deltager aktivt i leg og aktiviteter, der styrker barnets evne til at indgå i samspil med hinanden.

---

## Pædagogisk læringsmiljø

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det enkelte dagtilbud hele dagen etablerer et pædagogisk læringsmiljø, der med leg, planlagte vokseninitierede aktiviteter, spontane aktiviteter, børneinitierede aktiviteter samt daglige rutiner giver



børnene mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes.

Det pædagogiske læringsmiljø skal tilrettelægges, så det inddrager hensynet til børnenes perspektiv og deltagelse, børnefællesskabet, børnegruppens sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger.

## **Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 22-23**

---

### **Hvordan skaber vi hele dagen et pædagogisk læringsmiljø, der giver alle børn mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes?**

#### **Vuggestuen:**

I vuggestuegrupperne struktureres dagen, så der er lagt vægt på:

- Tilknytning børn og voksne imellem, samt børn og børn imellem, da vi ved, at det er i de tætte relationer, barnet udvikler sig. Vi ved, at tryghed er en forudsætning for trivsel og udvikling. Derfor prioriterer vi tilknytningsarbejdet højt ved modtagelse af nye børn og i hele vores tilgang til barnet. Det betyder blandt andet, at vi har øje for at understøtte barnet med ord, kropssprog og mimik, når barnet bevæger sig væk fra den voksne for at udforske omverdenen. På den måde hjælpes barnet til en erfaring af, at det er trygt og udviklende at gå på opdagelse. Det indebærer også, at vi er barnets trygge havn, hvor det kan finde ro og lade nervesystemet op ved at sidde på skød, når barnet har behov for det eller ved at finde trøst og stabilitet i den voksnes rolige stemme og åndedrag.
- Forudsigelighed så der er en ramme om dagen og børnene ved, hvad der skal ske. Når barnet er tryk gennem en forudsigelig ramme og den tætte relation, kan det bevæge sig ud i verden og udforske denne. Det betyder at der er faste rutiner, som barnet genkender og kan bruge som en markør for, hvad der forventes af barnet. Det kan for eksempel være at madpakker deles ud på samme måde hver dag. Eller at der synges den samme sang til samling hver dag i en længere periode. Det er også at de voksne er anerkendende og varme i deres måde at møde barnet på i alle situationer. Børnene kan regne med en afstemt tilgang fra de voksne omsorgspersoner, hvor barnets initiativer ses og mødes.
- Bevægelse - vores vision er at give børnene mulighed for en barndom i bevægelse, hvor bevægelse har flere betydninger. Bevægelse er det at mærke og udtrykke følelsesmæssig bevægelse. Vi spejler barnets følelser, så de gøres kendte for barnet. Bevægelse er et udtryk for barnets udvikling. Vi har øje for og understøtter alle børns tegn på udvikling, fx når vi begejstres med barnet over at det nu selv mestrer noget nyt. Bevægelse er også at i vuggestuen kan barnet udfolde sig fysisk. Der er plads til at krybe, kravle, gå og løbe. Børn lærer gennem kroppen.
- Kommunikation da vuggestuebarnet er afhængig af at blive set, hørt og forstået og gennem spejling selv udvikle evnen til at kommunikere fra nonverbalt til verbalt. Vi sætter ord på for barnet. Vi leger med sprog, læser bøger, rimer, synger, bruger tegn. Gennem hele dagen

skabes små læringsfællesskaber, hvor der er ro til sproglig opmærksomhed. Det er ved måltiderne, hvor vi fx sidder i mindre grupper, så pædagogen kan være i dialog med en mindre gruppe børn og skabe dialog børnene imellem. Vi opfanger selv barnets mindste udtryk og responderer på disse, så alle børn oplever at kunne påvirke sin verden.

Ovenstående punkter tænkes ind i såvel planlagte vokseninitierede aktiviteter, børnenes mulighed for egen leg, leg som det pædagogiske personale indgår i, rutinesituationer som borddækning, bleskift m.m. Dagen er bygget op, så der er en vekselvirkning af disse procesparametre og hvor der tages højde for og gives plads til barnets eget perspektiv og medbestemmelse. I disse skabes pædagogiske læringsmiljøer, som er alsidige og mangfoldige og målrettet det enkelt barn og børnegruppen.

Det er pædagogerne, der har det faglige ansvar for det pædagogiske læringsmiljøes kvalitet i de daglige aktiviteter og samspil og sørger for i samarbejde med pædagogmedhjælpere og pædagogiske assistenter for at arbejde i mindre grupper, så hvert enkelt barn er i tæt samspil med få andre børn og få pædagoger/medhjælpere.

#### Børnehaven:

I børnehavegrupperne struktureres dagen, så der er lagt vægt på:

- Du og jeg sammen om noget. Det er, når barnet er sammen med en eller flere andre om et fælles tredje, at fordybelse kan ske og læring finde sted. Det er både i barn-barn fællesskaber og i voksen-børn fællesskaber. Vi inviterer til at børnene tager initiativ og har indflydelse på leg og aktivitet.
- Forudsigelighed og spontanitet, så der er en ramme om dagen, som barnet kan finde trykthed i, men samtidig plads til det, der opstår, når børn og voksne er sammen og spontane idéer får liv. Vi er inspirerede af Nest – fællesskabende pædagogik, hvor vi benytter visuelle støttesystemer af forskellig art til at vise, hvad børnene kan forvente og hvad der forventes af dem. Det kan fx være billeder på spisepladser, dagstavle, tydelige legezoner.
- Bevægelse - vores vision er at give børnene mulighed for en barndom i bevægelse, hvor bevægelse har flere betydninger. Bevægelse er det at mærke og udtrykke følelsesmæssig bevægelse. Vi spejler barnets følelser, så de gøres kendte for barnet. Bevægelse er et udtryk for barnets udvikling. Vi har øje for og understøtter alle børns tegn på udvikling, fx når vi begejstres med barnet over at det nu selv mestrer noget nyt. Bevægelse er også at barnet kan udfolde sig fysisk. Der er plads til at gå og løbe, danse og springe, liste og hvile. Børn lærer gennem kroppen.
- Kommunikation, da børnehalebarnet fortsat er i gang med at forstå og blive forstået gennem nonverbal og verbal kommunikation. Gennem sproget udtrykker barnet sin mening og kan derved præge leg og aktiviteter. Vi arbejder i nogle børnehuse med Sprogklar og med Dialogisk læsning og i alle huse læses bøger, leges med rim og remser, synges, vrøvles, samtales.

Ovenstående punkter tænkes ind i en vekselvirkning mellem planlagte vokseninitierede aktiviteter, børnenes mulighed for egen leg, leg som det pædagogiske personale indgår i, rutinesituationer som borddækning, bleskift m.m. Dagen er bygget op, så der er en vekselvirkning af disse procesparametre og hvor der tages højde for og gives plads til barnets eget perspektiv og medbestemmelse.

I disse skabes pædagogiske læringsmiljøer, som er alsidige og mangfoldige og målrettet det enkelte barn og børnegruppen.

Det er pædagogerne, der har det faglige ansvar for det pædagogiske læringsmiljøes kvalitet i de daglige aktiviteter og samspil og sørger i samarbejde med pædagogmedhjælpere og pædagogiske assistenter for at arbejde i mindre grupper, så hvert enkelt barn er i tæt samspil med få andre børn og få pædagoger/medhjælpere.

---

## Samarbejde med forældre om børns læring



Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet samarbejder med forældrene om børns læring.

**Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 24-25**

---

### Hvordan samarbejder vi med forældrene om barnets og børnegruppens trivsel og læring?

I den nye børne- og ungepolitik fra Svendborg Kommune er der en forventning til samarbejdet med forældrene der lyder således:

Værdierne afspejler sig også i mødet med forældrene og med familierne i sin helhed. På samme måde håber vi på, at forældrene, og det øvrige netværk omkring børn og unge, vil tage værdierne til sig i mødet med både egne og andres børn.

Vores udgangspunkt er, at forældre har ansvaret for deres egne børn samtidig med, at vi møder dem med positive forventninger om, at de også tager medansvar for de fællesskaber, som børn og unge er en del af. Vi anerkender til fulde forældrene og det nære netværk som de primære omsorgspersoner i børn og unges liv. Derfor inddrager vi dem i de beslutninger om børn og unge, hvor dagtilbud, skoler og Svendborg Kommune spiller en rolle.

De fire værdier i Svendborg Kommunes børne- og ungepolitik er:

- Anerkendelse

- Indflydelse
- Positive forventninger
- Nysgerrighed.

Vesterlundens forældrebestyrelse har gennem årene arbejdet dels med principper for overgange i børns liv og dels med princip for samarbejde med forældre om børns læring:

Forældrebestyrelsen opfordrer til, at forældre og personale løbende deler viden og erfaringer om barnets trivsel, udvikling og læring – og har et fælles ansvar i forhold til at invitere hinanden til at inspirere og samarbejde på forskellige måder.

Forældrebestyrelsen ønsker at bakke op om, at alle føler sig velkomne og som en del af fællesskabet. Vi ved, at det har betydning, hvordan vi forældre taler og handler, og vi har et stort ansvar i, at den gode kommunikation starter ved os.

Vi opfordrer derfor til, at alle forældre er opmærksomme på at invitere børn og voksne ind i fællesskabet. Dette kan f.eks. gøres ved at:

- Forældre byder nye forældre og børn velkomne ved at hilse på og præsenterer sig.
- Altid tale pænt om andre børn og forældre, og forsøge at nuancere/forstå andre og tale med barnet hjemme om dette.
- Forældre støtter op om, at børnene leger bredt og med mange forskellige, f.eks. ved at invitere forskellige børn med hjem på legeaftaler.
- Forældre viser en naturlig interesse for børnenes legerelationer og venner. Det har betydning, at vi ved, hvem børnene leger med og at vi kan børn og forældres navne.
- Forældre kan deltage i fælles arrangementer, og følge med i informationer og billeder via AULA. Der er nyhedsbreve omkring årets gang og særlige tematiserede aktiviteter.

Den daglige kontakt har en stor værdi i hverdagen, hvor personalet møder forældrene som en ressource, og opbygger en tillidsfuld relation. I den daglige kontakt er der små hverdagsfortællinger, og der gives vejledning i alt fra madpakkeindhold til grænsesætning.

Opstår der tvivl, eller er der brug for afklaring af behov og forventninger, planlægges en struktureret vækstsamtale, som beskrevet nedenfor.

Der er også mulighed for indflydelse og inddragelse via forældrebestyrelsesarbejdet, hvor forældre har direkte adgang til politikker, principper og værdier i institutionen.

#### Vuggestuen:

Der er stor opmærksomhed på overgangen mellem vuggestue og børnehave. Nogle gange vil der være overlevering mellem personalet i børnehuset. Andre gange vil forældre blive inviteret til at deltage i overleveringsmødet.

### Børnehaven:

For de børn, der er i FOKUS, er der flere forældresamtaler. (Se afsnit vedr. Børn i udsatte positioner).

### Overgange:

Der skal foregå overlevering mellem vuggestue og børnehave senest 1 måned før barnet fylder 3 år. Dette overleveringsmøde kan forældrene også deltage i.

Der skal foregå overlevering mellem børnehave og skole for børn i FOKUS eller udsat position senest 1 måned før start i forårs-SFO.

For at sikre kvalitative samtaler, tager vi udgangspunkt i Vækstmodellen.

En dagsorden på mødet med forældrene kan se således ud:

- Hvordan tænker I det går, hvad går godt?
- Beskriv barnets generelle trivsel.
- Hvad er barnet god til? Hvor er barnet udfordret?
- I dialogen afsøges muligheder for handling. Der kan inddrages eksterne samarbejdspartnere til den videre proces.
- Indgå aftaler for indsats og handling.
- Evaluer samtalen med forældrene, det bedste ved samtalen.

I Vesterlunden arbejdes der ud fra et perspektiv der handler om forældrenes ressourcer og kompetencer. Personalet møder forældrene med nysgerrighed igennem en åben, gensidig og anerkendende dialog, for at sikre tryghed og tillid i relationen til forældrene.

---

## Børn i udsatte positioner

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø tager højde for børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes.



**Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 26.**

---

### Hvordan skaber vi et pædagogisk læringsmiljø, der tager højde for og involverer børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes?

I Svendborg Kommunes kommunale og selvejende dagtilbud er FOKUS betegnelsen for trivselsvurderinger af alle 0-6årige børn, som foretages af de pædagogiske medarbejdere.

Når alle børn systematisk bliver trivselsvurderet, får vi øje på, hvis et barn er i begyndende mistriksel. Dette giver os mulighed for tidligere at give børn den nødvendige og mest hensigtsmæssige indsats i et tæt samarbejde med forældrene.

Kernen i vores arbejde med børn i udsatte positioner:

- Vi sætter tidligt ind, når der er ubalance i trivslen og arbejder i zonen for nærmeste udvikling.
- Forældre er barnets vigtigste ressource, som vi aktivt samarbejder med.
- Når det er nødvendigt for barnets trivsel og læring udvider vi samarbejdet med tale/høre konsulent, sundhedsplejerske, psykolog og socialrådgiver.
- Vi justerer det pædagogiske læringsmiljø efter det enkelte barn og den konkrete børnegruppe.
- Vi arbejder ofte i mindre børnegrupper for at skabe trygge, pædagogiske og mangfoldige læringsmiljøer.

---

## Sammenhæng til børnehaveklassen

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan der i børnenes sidste år i dagtilbuddet tilrettelægges et pædagogisk læringsmiljø, der skaber sammenhæng til børnehaveklassen.



**Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 27.**

---

**Hvordan tilrettelægger vi vores pædagogiske læringsmiljø for de ældste børn, så det skaber sammenhæng til børnehaveklassen? (Dette spørgsmål gælder kun dagtilbud med børn i den relevante aldersgruppe.)**

I Svendborg Kommune begynder de kommende skolebørn i forårssfo 1. april. Børnehaven og skolen arbejder tæt sammen om at børnene får en god overgang til forårsSFO og efterfølgende bro til skolen. ForårsSFO arbejder videre med temaerne i den styrkede pædagogiske læreplan.

**Børnehaven:**

Strukturen for Vesterlundens ældste børn ser forskelligt ud. I nogle huse er der mange kommende forårsSFO børn og derfor kan man være sammen på en stue, andre huse har en anden struktur.

Her vil der bruges dage, hvor børnene mødes på tværs af stuerne.

Som område inspirerer vi hinanden til hvordan vi kan udvikle og forny vores måder at arbejde med kommende forårsSFO børn på.

Den 1. april, sender vi en gruppe børn i forårsSFO. Vi begynder derefter at have fokus på gruppen af kommende forårsSFO børn. For at styrke overgangen fra børnehaven til forårsSFO begynder vi at skabe nye læringsfælles-skaber for vores kommende forårsSFO børn.

Med udgangspunkt i at børn udvikler sig i forskelligt og har brug for differencerede læringsmiljøer planlægger vi dage for kommende forårsSFO børn hvor vi tilgodeser udvikling og behov.

Vi har fokus på leg. Legen betyder rigtig meget i børnenes udvikling. De lader sig inspirere, lærer at forhandle, at sige pyt og mærke fællesskabet og glæden ved at være sammen med sine kammerater. Legen er med til at skabe sunde fællesskaber.

Børnene har glæde af at være sammen med jævnaldrende, men også med yngre børn, hvor de som de ældste kan vise vej og udvikle mestring. Har vi børn, som har brug for særlige strukturer, hvor de er i mindre grupper, justerer vi og lader nogle børn få ekstra tid med yngre børn. Vi ser at børn vokser af at kunne mestre. Ved at kunne mestre giver det mod og nysgerrighed til at prøve nyt.

Vi styrker børnene i deres nysgerrighed – vi præsenterer dem for nye lege, og vi øger børnenes lyst til at prøve nyt, når vi leger med ord, bogstaver og præsenterer børnene for kreative udtryksformer og temaer.

Vi har fokus på det sproglige, vi øver børnene i at kunne fortælle, lytte og kunne begå sig med de andre børn sprogligt i legen.

Vi styrker børnene i at kunne udtrykke og udsætte egne behov. Når vi f.eks. holder samling, øger vi børnenes opmærksomhed på hinanden. Vi har mulighed for at læse bøger, vi synger og øver os i at kunne modtage kollektive beskeder. I f.eks. samlinger, overgange, lege og aktiviteter har vi en øget opmærksomhed på hvordan vi styrke børnenes kommunikative strategier. Hvordan løser de små opgaver med hinanden? Og vi støtter dem sprogligt, hvis der f.eks. skal løses uenigheder og forhandlinger.

Vi har en opmærksomhed på at lave aktiviteter og læringsmiljøer, hvor vi øver børnene i at mestre deres impulser. I turtagning, rollelege, spil og regellege øver de og vi hjælper dem på vej.

Vi har sammen med forældrene fokus på at støtte det enkelte barn, så barnet på bedste måde kan bevæge sig fra børnehaven til forårsSFO. Sammen har vi fokus på hvordan vi støtter barnet i at kunne mestre flere ting. Fokus på selvhjulpenhed er vigtig, og små justeringer som at kunne bære sin egen madpakke og hjælpe sin sidekammerat øger selvværd og selvtillid.

Når vi sender personale med i forårsSFO, bliver vi som personale mere klar og nysgerrige på hvad vi kan justere og have fokus på. Hvordan styrker vi vores børn i at øve legen med forskellige børn og hjælper dem på vej i det som kan være svært. Og vi øver selvstændighed og kommunikation. Vi har mulighed for at mødes på tværs af børnehuse. Det giver børnene mulighed for at kunne møde nye kommende kammerater.

Afslutningen på børnenes børnehaveliv er vigtig. Vi tilrettelægger og planlægger en særlig afsked for børnene og deres forældre. Børnene får et særligt diplom/bevis på at de har været en del af vores børnehave og er klar til nye venner og nye udfordringer. Den særlige dag kan også være en dag hvor børnene har øvet en sang, cirkus eller lign som der optrædes med.

Eksempler på, hvad gruppen har lavet af aktiviteter:

- I dag er vi på værkstedet – vi har taget vores kasse med store træbogstaver med. Nogle børn kender bogstaverne, vi hjælper hinanden med at finde de bogstaver der er i børnenes navne. Børnene maler deres eget forbogstav
- Vi eksperimenterer med farver og materialer. - Vi giver børnene mulighed for at vise og fortælle hvad de er optaget af og vi kan sammen planlægge nogle spændende forløbe, hvor det er børnene som viser vejen.
- De kommende forårsSFO børn er meget optaget af vilde dyr - Vi laver et tema omkring vilde dyr – vi skal sammen finde alle de vilde dyr. Vi eksperimenterer med materialer så vi selv kan fremstille vilde dyr. Vi øver os i fordybelsen og vedholdenhed.
- Vi tilrettelægger temaer, hvor børnene er med til at inspirerer og fortælle hvad de syntes er spændende.
- Vi har sørøvertema, hvor vi laver hele vores legeplads om til sørøverskibe. Vi bruger vores kreativitet og laver skattekister. Legen er som udgangspunkt det vigtigste og børnene slutter temaet af skattejagt og besøg ved åen, hvor der findes guld.

## Øvrige krav til indholdet i den pædagogiske læreplan

---

### Inddragelse af lokalsamfundet

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet inddrager lokalsamfundet i arbejdet med etablering af pædagogiske læringsmiljøer for børn.

**Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 29.**

---

**Hvordan inddrager vi lokalsamfundet i arbejdet med at skabe pædagogiske læringsmiljøer for børn?**

I Vesterlunden arbejder vi med inddragelsen af lokalmiljøet på mange forskellige måder og det kan være forskelligt fra børnehus til børnehus. Fælles for alle børnehuse i Vesterlunden er, at vi ligger i skønne naturomgivelser, hvor vi har både skoven, stranden og havet tæt på. Nærmiljøet ses som en naturlig og vigtig udvidelse af vores pædagogiske læringsmiljøer, som vi gør brug af i planlægningen af ture, aktiviteter og spontane tiltag.

Eksempler på udvidelse af læringsmiljøet med besøg i lokalsamfundet;

- Det lokale bibliotek på flere forskellige måder. Nogle børnehuse har børnebibliotek i børnehuset. Andre låner bøger hjem til børnehuset. Vi bruger også deres kulturtilbud i form af teater, højtlesning og musik.
- Lokale museer som f.eks. Naturama.
- Genbrugsstationen samt vand og affaldsstationen.
- Det lokale idrætscenter, hvor vi springer i skumgrave, klatre på klatrevægge og bliver motorisk udfordret.
- Svømmehallen.
- Vi besøger naturdestinationer og inddrager både skov og strand i vores hverdag.
- Til jul laver vi aftaler med den lokale kirke om krybbespil og gudstjeneste.
- Vi er en del af projekt SVEND, hvor musikskolen besøger vores børnehuse og bringer musikken i spil.
- Vi har mulighed for at lave aftaler med UCL, hvor de studerende kommer ud og laver aktiviteter med grupper af børn.
- Vi har samarbejde med den lokale FGU-skole, hvor enten vi eller de kommer på besøg og laver aktiviteter.

Oplevelser og erfaringer i lokalsamfundet er med til at danne barnet og deres aktive deltagelse bidrager til en dybere læring, der forankres i dem. Det giver dem nogle værdifulde erfaringer i forhold til natur, idræt, kunst og kultur som de ellers ikke ville have fået hjemme i børnehuse. De får udvidet deres horisont og det skaber gode minder, at tale om både hjemme i hjemmene, men også sammen i børnehuset.

Fortællinger om steder, fortællinger om andre og fortællinger om os selv bringes sammen og er medskabere af en fælles kultur. Børnene er medskabere af fortællingerne og danner erfaringer med nye steder. Det skaber sammenhæng i oplevelser og i en fælles kultur.

---

## Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i dagtilbuddet skal integreres i det pædagogiske arbejde med etablering af pædagogiske læringsmiljøer.

Børnemiljøet skal vurderes i et børneperspektiv, og børns oplevelser af børnemiljøet skal inddrages under hensyntagen til børnenes alder og modenhed.

**Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 30.**

---

## Hvordan integrerer vi det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i det pædagogiske læringsmiljø?

I Vesterlunden er vi optaget af at inddrage børnenes perspektiver og oplevelser af deres hverdagsliv i børnehuse. Dette ift. at forstå og kvalificere de fysiske, psykiske og æstetiske læringsmiljøer, som vi stiller til rådighed inde som ude. Det betyder, at børnene er med til at vurdere læringsmiljøet, hvor vi ex. spørger dem, hvad og hvor de kan lide at lege, og hvad de kunne ønske sig, el. de kan tage billeder af deres gode legemiljøer inde og ude.

Læringsmiljøer er dynamiske, idet læringsmiljøerne organiseres og tilpasses med basis i det enkelte barns/børnegruppens behov og oplevelser.

Det prioriteres at have mange forskelligartede lege- og læringsmiljøer, så børnene har alsidige og mangfoldige muligheder for at realisere deres individuelle interesser og deres individuelle læringspotentialer i fællesskab med andre.

I de fysiske læringsmiljøer i børnehøjde inde som ude tilstræbes der:

- At indretning og udsmykning signalerer rummets særlige funktion, så anvendelsesmuligheder bliver tydelige for barnet.
- At indretning inviterer til leg, literacy med at læse og skrive aktiviteter, science og eksperimenter, male- og tegneaktiviteter, motorisk og kropslig udfoldelse.
- At indretning inviterer til fysisk udfoldelse og stille aktiviteter, så barnet får mulighed for både stille og vilde lege.
- At indretning inviterer til ro og afgrænsning, og gangzoner indtænkes, så barnet får mulighed for ro til fordybelse i legens indhold og i det sociale samvær omkring legen.
- At indretningen inviterer til selvhjulpethed, så barnet får mulighed for øvebane heri.
- At der er tilgængelige materialer, så barnet inspireres og selv kan gå i gang med aktiviteter og leg.
- At der er systematik og orden, så læringsmiljøer er overskuelige.

Ift. indeklimaet tilstræbes der:

- At der er et passende støjniveau, herunder bevidsthed om, hvad der er "legelarm" og støj, så støjniveau sker i et lege tilpasset aktiviteten og hensyntagen til det omgivende børnemiljø.
- At der er højt hygiejneniveau bl.a. med hyppige håndvask, så smitte mindskes.
- At der er gode lysforhold bl.a. lysindfald i alle rum, justering af lys ift. stemning, aktivitet m.m.
- At lugtskener mindskes via udluftning.

I det psykiske læringsmiljø i børnehøjde tilstræbes der:

- At Svendborg kommunes fælles børnesyn - anerkendelse, -indflydelse, -positive forventninger og nysgerrighed afspejles i omgangstonen og samværsformer i alle børnehusene. Dette kommer bl.a. til udtryk i måden vi taler til og med hinanden, i måden vi er sammen på og tager hensyn til hinanden og i måden vi løser konflikter.
- At varme og empatiske relationer afspejler sig i samspillet børn og voksne imellem, hvilket bl.a. kan komme til udtryk i en afleveringsstunder, hvor barnet er ked af det. Her anerkender den voksne barnets savn med beroligende stemme, trøst og sætter ord på evt. savn og afsked til forældrene.
- At sunde, stærke og venskabelige relationer ses børnene imellem, hvilke bl.a. kan komme til udtryk ved "du og jeg, sammen om noget", hvor barnet er og leger sammen med en eller flere om et fælles tredje.

I det æstetiske læringsmiljø i børnehøjde tilstræbes der:

- At indretning er inspirerende, sanselig og udfordrende.
- At indretning inviterer til og giver gode muligheder for samvær, leg og mangfoldige former for skabende virksomhed.
- At indretning er med dæmpede farvevalg på vægge og gulv, så de mange synsstimuli dæmpes.
- At børnenes kreationer værdsættes og der kæres om ophæng heraf.

---

## De seks læreplanstemaer

Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i seks læreplanstemaer samt mål for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring.

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer.

De seks pædagogiske læreplanstemaer er i den pædagogiske praksis i samspil med hinanden.

**Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 32.**

---



## Alsidig personlig udvikling

Alsidig personlig udvikling drejer sig om den stadige udvidelse af barnets erfaringsverden og deltagelsesmuligheder.

Det forudsætter engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse.



**Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 36-37.**

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

### Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes alsidige personlige udvikling inden for disse to mål?

I Wandallsgården ser vi styrker hos det enkelte barn og vil at barnet altid bliver mødt af en omsorgsfuld og nærværende voksen. Vi tilpasser og justerer os efter barnets behov, så vi på bedste vis kan sikre barnets trivsel.

Vi er bevidste om betydningen af en tæt tilknytning og bruger derfor meget tid på de små mødeøjeblikke. For eksempel ser vi en puslesituation som et værdifuldt mødeøjeblik, der styrker relationen mellem barn og voksen gennem øjenkontakt, spejling, kropssprog og "varm" kommunikation.

Vi prioriterer barnets opstart i vuggestuen meget højt og ser hver enkelt barns start som unik og tilpasset barnet. Barnet får en primærpædagog, som er den, der skaber en tæt relation til barnet. Det er vigtigt for os at barnet får en tryk tilknytning til mindst en voksen. Forældrene er barnets primære omsorgspersoner og vi skal have en flot andenplads. Barnet er sammen med os mange timer hver dag. Derfor er det vigtigt for barnets udvikling, at det kan finde tryghed og trøst hos os. I Wandallsgården har alle faste medarbejdere faglig viden om tilknytning og arbejder vidensbaseret med dette.

Formiddagen bruger vi til at lave pædagogisk planlagte aktiviteter, som kan udfordre børnene, så de lærer nyt, men vi bruger lige så gerne formiddagen på spontant at følge børnenes initiativer.

Vi befinder os meget på gulvet, så vi altid er tilgængelige, når et barn har brug for et kram og for at blive 'ladet op'. Vi skaber tryghed og nærvær og guider og motiverer, så børnene får mod til at søge ud og udforske omgivelserne velvidende om, at der altid er en sikker base at vende hjem til.

Vi tager os tid til at rumme, anerkende og italesætte barnets mange følelser. Det kan fx være en frustration over noget legetøj eller en sko der ikke kan komme på. Det kan også være glæde over at vælge sang til samling. I disse situationer erfarer barnet, gennem en støttende og anerkendende voksen at mestre de mange følelser. Følelser skal mærkes og have lov at være som de er i en givne situation. Kun på den måde lærer barnet sig selv at kende.

I vuggestuen skal der være afstemte voksne med styr på sig selv, som kan være sammen med alle børnenes mange følelser og udtryk.

For at udvikle børnenes selvstændighed motiverer vi dem til at gøre tingene selv. Det, barnet kan selv, skal det gives mulighed for at gøre, så kompetencer understøttes og udvikles.

Vi inddrager derfor børnene i mange af dagens gøremål; de er med til at dele madpakker ud, vælge sange til formiddagssamling, rydde op efter leg, tage tøj af og på, kravle op og ned på højstol samt puslebord m.m. Her bekræfter og anerkender vi barnet, når det har gjort noget af betydning for egen læring og udvikling, som fx: "Se, nu kravlede du selv op på stolen/nu fik du din hue af/nu kom du op at stå igen". Derved får barnet en fornemmelse af at have mestret noget - en "jeg-kan-selv"-følelse, som opbygger både selvværd og selvtillid.

---

## Social udvikling

Social udvikling er udvikling af sociale handlemuligheder og deltagelsesformer og foregår i sociale fællesskaber, hvor børnene kan opleve at høre til, og hvor de kan gøre sig erfaringer med selv at øve indflydelse og med at værdsætte forskellighed.



Gennem relationer til andre udvikler børn empati og sociale relationer, og læringsmiljøet skal derfor understøtte børns opbygning af relationer til andre børn, til det pædagogiske personale, til lokal- og nærmiljøet, til aktiviteter, ting, legetøj m.m.

### Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 38-39.

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

## Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes sociale udvikling inden for disse to mål?

Den sociale udvikling sker i samspillet med omgivelserne, da børn spejler sig i andre børn og voksne. Børn har brug for at lære at tackle de forskellige situationer og følelser, der opstår i et fællesskab. Det gælder bl.a. ved konflikthåndtering, glæde, skuffelse m.m. For at blive et alsidigt og socialt menneske, er det vigtigt, at børnene får lov til at udfolde sig og afprøve egne potentialer ved bl.a., at øve sig i både at give og modtage, få øje på andre, vente på tur og kunne udsætte egne behov. Det gør vi helt konkret ved, at vi sammen med børnene øver i at stå i kø, tage tur på rutsjebanen, dele legetøjet, hjælpe hinanden, glæde sig på hinandens vegne, samarbejde om små opgaver m.m.

At indgå i et fællesskab med andre børn og voksne indebærer blandt andet at bestemme nogle ting selv og udholde, når andre bestemmer. Børnene skiftes til at vælge sange til samling eller at bestemme aktiviteter. Vi vil også gerne give barnet mulighed for selv at bestemme over sin madpakke og i hvilken rækkefølge, maden spises. I leg og hverdagsrutiner øver alle børn sig i at vise hensyn til hinanden og i på aldersvarende niveau at udskyde egne behov for fællesskabet. Nogle gange skal vennen måske noget andet end en selv eller de voksne bestemmer noget, barnet er træt af. Det er alt sammen en naturlig del af at være i et fællesskab, som skal fungere for alles bedste.

Alle er forskellige; kan og vil og har behov for noget forskelligt. Vi vil gerne lære børnene at være sammen med forskelligheden. Fx ved at opfordre til at det barn, der kan noget hjælper den, der ikke kan. Det kan fx være at tage sko på eller at bygge puslespil. Børn lærer af hinanden og motiveres ofte til læring af at se, hvad de andre kan og gør. Hvis vi voksne for hurtigt gør ting for barnet, fordi vi måske ikke kan lide at se barnet frustreres, fratager vi børnene den læring.

Vi er vigtige medspillere, når børn skal gøre sig sociale og følelsesmæssige erfaringer samt udvikle empati. Vi sætter ord på børnenes følelser ved f.eks. at sige: "Jeg kan se, at du er vred nu", "det var ikke rart at blive skubbet" eller "ej hvor blev du glad, da du fik det kram". I samspillet med andre børn sætter vi ord på, hvad det andet barn måske oplever og føler, når det bliver slået, skubbet, krammet eller smilet til.

Når vi planlægger vores uge, ser vi særligt på børnenes initiativer og indbyrdes relationer og på hvordan vi kan tilrettelægge læringsmiljøer, der styrker deres sociale udvikling. Det gør vi bl.a. ved at vi fordeler os i mindre grupper både på egen stue, samt på tværs af begge stuer. De mindre grupper giver plads til ro, nærvær og fordybelse og øger børnenes mulighed for at danne venskaber.

---

## Kommunikation og sprog

Børns kommunikation og sprog tilegnes og udvikles i nære relationer med barnets forældre, i fællesskaber med andre børn og sammen med det pædagogiske personale.



Det centrale for børns sprogtilegnelse er, at læringsmiljøet understøtter børns kommunikative og sproglige interaktioner med det pædagogiske personale.

Det er ligeledes centralt, at det pædagogiske personale er bevidst om, at de fungerer som sproglige rollemodeller for børnene, og at børnene guides til at indgå i fællesskaber med andre børn.

### Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 40-41.

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

### Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes kommunikation og sprog inden for disse to mål?

Vi skaber et læringsmiljø, der understøtter børnenes sprogilegnelse, som bidrager til at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden. Vi skaber et anerkendende rum, hvor børnene får erfaringer med at kommunikere ved at give udtryk for deres tanker, følelser, behov og ideer, kropsligt som verbalt. Det gør vi dagen igennem ved at have fokus på hverdagens små samtaler, invitere til dialog, og lytte nysgerrigt til barnet.

Vi benytter os af babytegn (tegn til tale) for at understøtte barnets kommunikationsmuligheder. Vi bruger pt tegnene færdig, stop, mere.

Vi gentager det, barnet siger med det formål at barnet føler sig set og hørt. Gentagelsen danner også en sproglig forståelse hos barnet. Fx Barnet peger begejstret på en bil der kører forbi og siger "brum brum". Pædagogen responderer ved at kigge samme vej som barnet og sige "Wauw, ja der var en bil". Vi gentager ordet, men retter ikke på barnet sprog.

For at understøtte børnenes sprog læser vi bøger, synger, laver sanglege, og leger med sproget gennem rim og remser.

Vi bruger kroppen som sprog ved forskellige aktiviteter i løbet af dagen, f.eks. bevægelsesaktiviteter, fagter til leg og sange, visuelle billeder af hverdagssituationer og af børnene selv. Vi bruger forskellige rekvisitter til sange og til historiefortælling, fx figurer til historien om De tre bukke bruse. Vi bestræber os på at være tydelige og kærlige voksne overfor hinanden og børnene. Vi er opmærksomme på at vores verbale- og nonverbale sprog har samklang, så det er nemmere for børnene at læse og forstå os. Det er vigtigt for os her i Wandallsgården at være et roligt, kærligt og omsorgsfuldt miljø, så barnet føler sig tryk til at udfolde og udvikle sig. Det gør vi blandt andet ved at tale i en anerkendende, blid og rar tone. Vi spejler barnet gennem vores toneleje og kropssprog. Fx et barn slår sig, og vi trøster barnet ved at sidde med det og sætter ord på dets følelser. Vi kommunikerer via øjenkontakt med barnet, med en respekt for barnets grænse for hvornår øjenkontakten skal ophøre.

Ved morgenstunden møder vi barn og forældre med et smil og et åbent kropssprog. Vi spørger ind til barnets morgen, nat eller weekend, for at danne os et indtryk af hvordan barnet har det, så vi kan imødekomme barnets behov. Der vinkes farvel og vi fortæller hvad der nu skal ske.

For at skabe en rolig hverdag for børnene, er vi tydelige i vores sprog omkring dagens aktiviteter og gøremål. Dem italesætter vi dagen igennem og fortæller, hvad der skal ske. Fx "Nu skal du have en ren ble" eller "Nu skal vi ud og lege" osv. Vi sætter ord på handlinger. For at understøtte kommunikationen er vi begyndt at undersøge effekten af piktogrammer. Denne form for visuel kommunikation kan skabe ro og danne et overblik hos barnet i de mange overgange, rutiner og aktiviteter der er i et vuggestueliv.

For at skabe gode rammer for sprogtilegnelse, deler vi børnene op i mindre grupper for at skabe ro omkring dem. Der kommer andre dialoger i spil, når man er færre sammen og kan give tid til at lytte til hver enkelt.

Der er sammenhæng mellem sprog og det at være sammen med andre mennesker. Det er gennem kommunikation, vi forbinder os til hinanden. Derfor vægter vi højt at børnene hjælpes til at få øje på hinanden og give udtryk overfor hinanden. Fx grine sammen, sige det samme som hinanden, at råbe stop når den anden kommer for tæt på. Vi oversætter for børnene, hvad de andre børn forsøger at kommunikere, så vi på den måde viser, at alle udtryk er vigtige og alle børn skal opleve sig hørt og forstået.

I foråret 2026 starter vi opkvalificering i personalegruppen, så vi får ny viden om børns sproglige udvikling og gode sprogunderstøttende læringsmiljøer.

---

## Krop, sanser og bevægelse

Børn er i verden gennem kroppen, og når de støttes i at bruge, udfordre, eksperimentere, mærke og passe på kroppen – gennem ro og bevægelse – lægges grundlaget for fysisk og psykisk trivsel.

Kroppen er et stort og sammensat sansesystem, som udgør



fundamentet for erfaring, viden, følelsesmæssige og sociale processer, ligesom al kommunikation og relationsdannelse udgår fra kroppen.

### **Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 42-43.**

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

### **Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø udviklingen af børnenes krop, sanser og bevægelse inden for disse to mål?**

Børn udvikler kropsbevidsthed og bevægelsesglæde, når læringsmiljøet indbyder til det. Vi understøtter det på flere måder. Primært ved at være gode rollemodeller og vise glæde ved at bruge kroppen.

Vi gør det også ved at italesætte barnets krop ex. når vi pusler og når vi giver barnet tøj på; "kan du løfte din numse" - "vil du række mig din arm" mm.

Vi bruger vores ord og måden vi understøtter barnet på er ex. med at pege, bruge fagter, synge, snakke er med til at øge barnets bevidsthed og selvhjulpenhed.

Vi støtter barnet i at bruge kroppen så meget som muligt, så kropsbevidstheden udfordres. Vi er opmærksomme på at hjælpe barnet med at holde fokus på det de har gang i. Ex. leg, spise, tøjskift, gåture, samling mm.

Vi har fokus på emner/temaer i længere perioder ad gangen, det kan være sansestimulering, hvor vi lytter, dufter, ser, mærker og føler. Det kan foregå både ude og inde.

Vi ser det enkelte barn og vurderer om barnet har behov for ro/hvile eller om det skal vækkes/igangsættes med evt. en aktivitet/motorisk udfoldelse eller inddragelse i fællesskabet. Måske har barnet behov for at sidde på skødet og lade op hos den voksne, for at få ro i krop og sind.

Vi laver ofte yoga og har en lille kuffert med billeder af yogastillinger, hvor børnene kan vælge en øvelse, som vi alle laver sammen.

Vi giver, så ofte det er muligt, massage/tryk, på arme, ben, fødder, hænder og ryg. Dette er med til at øge barnets kropsbevidsthed og hjælper med til at få ro på kroppen.

Vi har sanselege, hvor vi både leger med vand, varmt/koldt, mudder, sæbebobler, kartoffelmel, fingermaling mm.

Vi har et motorikområde, som børnene dagligt kan boltre sig i. Vi ændrer ofte området til større, mindre, vildere, sjovere, hurtigere og langsommere, så kropsbalancen udfordres. Vi danser, hopper, fjoller, løber og kravler rundt til musik, hvilket stimulerer både rytmesansen og kropsbevægelsen.

Vi øver selvhjulpethed hver dag. fx tøj af/på, drikke af egen kop, spise mad selv, vaske/tørre hænder, finde egen plads/stol, hjælpe med uddeling af madpakker/smør selv dage, at bære skraldeposer ud, ordne vasketøj, rydde op mm.

---

## Natur, udeliv og science

Naturoplevelser i barndommen har både en følelsesmæssig, en kropslig, en social og en kognitiv dimension.

Naturen er et rum, hvor børn kan eksperimentere og gøre sig de første erfaringer med naturvidenskabelige tænke- og analysemåder.

Men naturen er også grundlag for arbejdet med bæredygtighed og samspillet mellem menneske, samfund og natur.



### Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 44-45.

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

### Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med natur, udeliv og science inden for disse to mål?

Vi er ude hver dag og vi starter om sommeren gerne dagen ude om morgenen med en mindre gruppe børn. Det giver mange børn en god start på dagen at starte ude, hvor der er god plads til at bruge sin krop og finde sig på plads i vuggestuen i overgangen fra hjemmet.

Der er leg på legepladsen i al slags vejr hele året rundt. Vi har en rigtig god legeplads, hvor der både er mulighed for at eksperimentere med sand i en stor sandkasse, finde insekter i naturkrogen

eller gå op og ned ad bakken. I sandkassen laver og ødelægger vi sandkager med forskellige former, vi leger med vand i sandet og laver orme med sigter af det våde sand. Vi pjasker i vandpytter, laver mudder og tegner med kridt.

Der er mulighed for at lege tæt på en voksen eller at gå på opdagelse mere uforstyrret, når barnet bliver klar til det. Måske brænder man sig på en brændenælde og lærer at kende forskel på de planter, der er gode at plukke og dem, det er bedst ikke at røre.

Vi har bærbuske og plantekasser, som børnene er med til at plante i og at passe og vande. Vi planter træer, bygger snemand, plukker bær og blomster, fejer, samler skrald, ordner legepladsen, vander blomster/træer/planter, leger i vandpytter, ligger i græsset, kigger på himlen mm.

Vi bruger naturen på mange måder. Det er i kreative aktiviteter, hvor vi fx samler blomster, som vi presser. Vi samler kogler og pynter med eller finder pinde til ler-pindsvin. Vi bruger også naturen til sanselige aktiviteter, hvor vi fx laver snevejr med tørrede blade, smager på naturen (ex ramsløg, hyben, brombær) og dufter til naturen (ex hybenroser, krydderurter).

Udeliv giver bevidsthed om årstidernes skiften. Vi snakker om og kigger/plukker fx. vintergækker, anemoner, bellis, mælkebøtter. Vi snakker om og ser på dyrene i naturen fx bier, hvepse, fugle, orme, biller.

Udeliv giver fornyet energi, der er "højt til loftet", mere plads, frisk luft og en større frihed, som er med til at give børnene ro i deres nervesystem.

Vi bruger nærområdet, så ofte det er muligt og besøger de samme steder flere gange, så det bliver trygt og genkendeligt for børnene og så de oplever naturen, ændrer sig i forskelligt slags vejr og på forskellige årstider. Her er både skov og strand tæt på.

Hos os får børnene mulighed for at undersøge og eksperimentere med vand og mudder og vi har specielt legetøj, der understøtter det at eksperimentere fx i form af hammerbræt, låsebræt, puttekasser, pop-up figur. Det giver børnene en begyndende årsag-virkning forståelse – "jeg kan påvirke min verden".

En del af vores udeskur har vi planer om at omdanne til et læringsmiljø med fokus på at lege og skabe med naturmaterialer.

---

## Kultur, æstetik og fællesskab

Kultur er en kunstnerisk, skabende kraft, der aktiverer børns sanser og følelser, ligesom det er kulturelle værdier, som børn tilegner sig i hverdagslivet.

Gennem læringsmiljøer med fokus på kultur kan børn møde nye sider af sig selv, få mulighed for at udtrykke sig på mange forskellige måder og forstå deres omverden.



### Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 46-47.

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

### Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med kultur, æstetik og fællesskab inden for disse to mål?

Musik til SVEND – musik i dagtilbud. Svendborg byråd har fra 1. januar 2016 valgt at alle børn i 0-5-års alderen tilbydes musik i Svendborgs dagtilbud. Musik styrker børns kreative udvikling, deres sproglige, motoriske og sociale færdigheder. Derudover er musik sjov og glæde, og har, som vi alle ved, en kæmpe værdi i sig selv.

For de fleste børn er vuggestuen første gang, de møder et større fællesskab og i vores vuggestue lægger vi vægt på at støtte børnene i at få øje på hinanden og skabe ligeværdige deltagelsesmuligheder for alle børn. Det gør vi bl.a. ved at tilrettelægge mindre fællesskaber gennem hele dagen. Når børnene nogle gange er i den store gruppe og andre gange i mindre legefællesskaber, får de mulighed for at lære at være en del af noget med andre. Der er meget læring i at indgå i et fællesskab, som også er med børn, der reagerer anderledes, end barnet selv gør og anderledes fra de voksne.

Børnene præsenteres for forskellige kulturer, når vi lytter og bevæger os til musik fra forskellige genrer og lande. Forskellige kulturer er også, at vi alle sammen bor forskellige steder og har forskellige vaner og traditioner. Vi hænger billeder op på stuen af alle børns og medarbejderes hjem, så vi kan tale om, at der er flere måder at bo på. Vi har billeder på stuen af børnene, som indbyder til dialoger om, hvem vi er hver især.

Når vi spiser madpakker, snakker vi med børnene om, hvad der er i madpakkerne og ser forskelligheder og ligheder i det, vi hver især spiser. Vi har en fælles maddag, hvor vi laver mad, som vi spiser til frokost. Børnene er med i processen omkring at købe ind, lave maden og dække et fint bord.

Vi har besøg af musikpædagog fra musikskolen i Musik til Svend. Her lærer både børn og medarbejdere en masse nye sange, som vi kan tage med os videre og bruge i vores praksis. Vi bliver præsenteret for forskellige instrumenter og får idéer til, hvordan vi kan bruge kroppen med sang og musik.

Vi gør brug af de forskellige kulturelle tilbud, som er heromkring. Fx teater for børn, besøger biblioteket, går på Naturama og besøger kirken til højtider. Vi har ladcykler, som vi bruger til at cykle ud i det blå. Måske cykler vi hen og tager en tur med toget. Eller vi cykler til havnen og ser på færgen. Vi tager også gerne på besøg i de nærliggende børnehaver, så børnene får en begyndende idé om at blive en del af et fællesskab med ældre børn og venner sig til de større omgivelser.

Børnene præsenteres gennem kreative aktiviteter for forskellige materialer som udvikler kreativitet og fantasi. Vi støtter og guider børnene i at udfolde fantasien og udfordrer dem til at flytte deres egne grænser ved fx at male med finger maling.

Vi vil være gerne være et indbydende sted at være, hvor der er tænkt over æstetikken. Det er fx at have friske blomster på bordet, at dekorere vinduerne og at indrette rummene så de er rare at være i. Vi øver at rydde op efter sig selv. Det har betydning for børnene, når de kan finde sine ting i en opryddet garderobe. Det er nemmere at lære at tage sko på, når skoene ligger på sin plads. Vi har billeder af dagligdagen i børnehøjde, så børnene kan genkende oplevelser og dele dem med forældrene.

Vi er et nyt hus, så vi har ikke en masse traditioner endnu. Der er dog noget, vi gerne vil gøre til traditioner.

Det er at vi gør noget ud af at fejre et barns fødselsdag, hvis forældrene ønsker det. Vi laver gave til barnet sammen med de andre børn, vi synger for barnet og hygger sammen om bordet.

Vi vil også gerne gøre en tradition ud af at have fællesspisning med alle børn og forældre en gang årligt. Vi er alle en del af fællesskabet Wandallsgården og ser værdi i at være sammen alle sammen.

I december inviterer vi alle forældre på kaffe og en pebernød, som børnene har været med til at bage.

I foråret vil vi skabe en tradition for Blomstens dag. Her har hvert barn en blomst med, som vi sammen planter i haven. Om eftermiddagen er der kaffe til forældrene, hvor vi håber, de vil se de fine blomster.

---

# Evalueringsskultur

Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at etablere en evalueringsskultur i dagtilbuddet, som skal udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø.



**Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 50-51.**

---

## Hvordan skaber vi en evalueringsskultur, som udvikler og kvalificerer vores pædagogiske læringsmiljø?

I Svendborg Kommune lægges der vægt på at skabe en evalueringsskultur, som er relevant for praksis. Evalueringsspraksissen i hverdagen afspejles ved brug af forskellige evalueringssredskaber- og former, som sker løbende og sætter lys på de små ting i hverdagen i form af selvrefleksion og justering af handling – både hos den enkelte og i professionelle læringsfællesskaber.